

Kultura > Pozorište

Let iznad političko-nacionalnog brloga

Desetak godina nakon okončanja rata Kosovo, koje je pod administrativnom upravom Misije Ujedinjenih Nacija - Unmika, sprema se da proglasi nezavisnost. Najnovija država u svetu čeka da uskoro bude rođena.

Ministar u Ministarstvu za sport obraća se Kosovskom narodnom pozorištu i traži da njihova trupa priredi ceremonijalnu predstavu koja će biti izvedena na istorijski dan proglašenja nezavisnosti. Za proslavu nezavisnosti odvojeno je dva miliona evra. Pozorišna trupa se oseća ponosnom i privilegovanom. Ali ta radost nije potpuna. Pored niza politički korektnih "estetskih" zahteva, trupa se suočava sa dva neočekivana "problema". Prvi je što se dan proglašenja nezavisnosti drži u tajnosti; a drugi, da je deo predstave i nenapisan govor predsednika Vlade koji

U Centru za kulturnu dekontaminaciju gostovala je 11.12. predstava "Let iznad kosovskog teatra" Jetona Neziraja u režiji Blerte Neziraj. Ova gorka satira na ivici farse hrabro govori o strašnim uticajima politike na kulturu u novim i najnovijim nacionalnim državama, a u razgovoru za Novi magazin Jeton Neziraj govori o iskustvima i pritiscima tokom rada na svom kontroverznom dramskom tekstu.

Piše: Ivan Jovanović

će on tog istorijskog dana održati u Parlamentu.

Dok pozorišna trupa ubrzano priprema predstavu, dotle James, inspicijent, ima paralelan projekat. On počinje da konstruiše i sklapa avion koji će leteti po celom svetu i lobirati u što više država da priznaju novu državu. Vest o datumu proglašenja nezavisnosti došla je nenadano. Te večeri Vlada, gosti iz NATO, UN i EU i ostali diplomati došli su u Kosovsko narodno pozorište da vide predstavu "Kosovo, nacionalna epopeja".

Ovo je siže predstave "Let iznad kosovskog teatra", a ono što je prikazano na sceni CZKD-a je mnogo bolje od opisa: bitka, opasna, na trenutke urnebesna satira koja počiva na pozorišno-političkim mahinacijama i gotovo grotesknom, montipajtonovskom zapletu u kojem glumci prištinskog Narodnog pozorišta spremaju predstavu čiji se tekst ne zna, datum premijere takođe, a ni kulminatorni momenat:

govor kosovskog premijera kojim se predstava završava. Glumački bard alkoholičar, reditelj koji je opterećen porodičnim poreklom koje ga je preporučilo podobnim za projekat, glumica sumnjivog morala i sumanutu inspicijent čiji je životni cilj da napravi avion kojim će obići svet i pomoći priznanje Kosova smešni su i potpuno sumanutu likovi u sumanutu dramaturškoj konstrukciji koja je toliko realistična da je uverljiva svakome ko se ikada bavio umetnošću na ovim prostorima. Bizarne veze politike, nacionalnog splina i manipulacije vladaju dramaturškim tokom i na vrlo hrabar i autentičan način pripovedaju o sudbini kulture na ovim prostorima. Scenografija i režija, namerno pomalo amaterski i tromi, jasno pokazuju stanje u kojem se nalazi kultura na Kosovu, a i svugde u regionu: spora, zavisna od političkih manipulacija i nesposobna da raširi krila i pokaže sve svoje slobode, začete još u antičko vreme, a revalorizovane francuskom buržoaskom revolucijom. Ovako, ostaje samo hrabra i smela kritika Jetona Neziraja u zemlji gde je demokratija pod jakim uticajem nacionalnog ludila. I države koja to još uvek, de facto, nije.

NEZIRAJ: Sada sa Srbima razgovaraju oni koji su me pljuvali zbog dolazaka u Beograd

Jeton Neziraj, dramski pisac iz Prištine, prvi je umetnik koji je još 2004. probio led i došao u Beograd. Od tada radi na kulturnoj saradnji između dve zemlje. Bio je umetnički direktor prištinskog Narodnog pozorišta, odakle je smenjen zbog odluke da pozove Atelje 212 na gostovanje. Žestoki kritičar svih političkih uticaja na kulturu i umetnost.

Kako je prošla predstava u Prištini i da li je digla prašinu?

Mi smo radili specijalan marketing za nju. Slao sam tri zvanična

FOTO:VLADIMIR GOGIC

saopštenja svim prištinskim medijima. U prvom sam napisao da radimo predstavu o proslavi proglašenja nezavisnosti sa premijerom Hašimom Tačijem i kako zajedno spremamo spektakl. Tada su mediji naseli na ovo i neprestano me zvali. Drugo saopštenje bilo je vezano za premijeru i kako će ceo vrh Vlade biti prisutan na

njoj u prištinskom Narodnom pozorištu, a treće da mi je lično premijer rekao da moramo gostovati u Beogradu sa "Letom iznad kosovskog teatra". Ako su mi nekako poverovali za prva dva, treće im je već bilo malo sumnjivo. Sami smo skrenuli pažnju javnosti i ovaj "lažni marketing" je uspeo.

Koliko vam je bitno što gostujete u Beogradu?

Poslednjih godina sam postao jedan servisni centar za sve informacije vezane za putovanje u Srbiju, kao što je vreme polaska autobusa, stanje na putevima (smeh). Beograd je glavni izazov, ovde je publika najzahtevnija i ako ovde uspeš onda znaš da je dobro. Pozorište u Albaniji i na Kosovu nije na ovom nivou i onda vrlo znači kada uspeš u Beogradu. Iskreno, a ne samo zato što si došao sa Kosova.

Kako se na Kosovu gleda na tvoja gostovanja ovde i saradnju sa Hartefakt fondom, "Beton" književnom produkcijom i CZKD-om?

Kada smo polazili ovde po snegu svi su nas gledali maltene kao da nismo normalni kada po takvim uslovima idemo u Beograd. Ali kada pomislim da oni koji su meni zamerali da saradujem sa Srbima sada govore kako je to jedini put za Kosovo, osetim se nekako dobro. Ne bitno, već dobro. Umetnost prva probija barijere i drago mi je da sam bio u pravu. 🇷🇸

FOTO:VLADIMIR GOGIC